

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка
філологічний факультет
кафедра світової літератури

**КЛАСИЧНА СПАДЩИНА
Й СУЧАСНИЙ
ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ 70-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДОЦЕНТА КАФЕДРИ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
МИРОНА ІВАНОВИЧА БОРЕЦЬКОГО
(Дрогобич, 27-28 вересня 2011 р.)**

Дрогобич
Посвіт
2012

УДК 82
ББК 83.3(0)
К 47

*Рекомендовано до друку вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету
імені Івана Франка
(протокол № 2 від 23 лютого 2012 року)*

Рецензенти:

Романова Ольга Володимирівна – кандидат філологічних наук, м.н.с. відділу світової літератури Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України;

Химин Леся Федорівна – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української літератури та теорії літератури Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Класична спадщина й сучасний літературний процес. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від дня народження доцента кафедри світової літератури Мирона Івановича Борецького (Дрогобич, 27-28 вересня 2011 р.)/ Упоряд. В. Зварич. – Дрогобич: Посвіт, 2012. – 240 с.

У збірнику вміщено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 70-річчю від дня народження доцента кафедри світової літератури Мирона Івановича Борецького, що відбулася у Дрогобицькому державному педагогічному університеті імені Івана Франка 27-28 вересня 2011 р. Студії охоплюють широкий спектр наукових проблем: сучасна рецепція традицій світової літератури, історія та теорія перекладу, модерністський/постмодерністський дискурс літературного процесу. Окремий розділ складають дослідження, присвячені науковій і перекладацькій спадщині Мирона Борецького.

Для філологів, викладачів, аспірантів та студентів.

Відповідальна за випуск: *Леся Кравченко*

ISBN 978-966-2248-93-7

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2012
© Посвіт, 2012

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I IN MEMORIAM

Василь ЗВАРИЧ. Життєвий й науково-педагогічний шлях Мирона Борецького.....	6
Андрій СОДОМОРА. Пісні вагантів у перекладах Мирона Борецького.....	10
Людмила КРАСНОВА. Цілісність особистості. Мирон Борецький як перекладач пісень Володимира Висоцького.....	14
Галина САБАТ. Жанр байки в літературознавчих зацікавленнях Мирона Борецького.....	19
Тетяна БІЛЕНКО. Слово в тексті й перекладі: спроба інтерпретації ...	27
Наталя СТУПКО. Два переклади латиномовної оди Адама Міцкевича	33

РОЗДІЛ II

КЛАСИЧНА СВІТОВА ЛІТЕРАТУРА: ТЕКСТИ Й КОНТЕКСТИ

Марія КАШУБА. Цицерон і стоїцизм у творчості Григорія Сковороди	38
Андрій ЦІСИК. Тема душевного та тілесного здоров'я у "Дистихах Катона"	44
Ростислав ДОМБРОВСЬКИЙ, Ольга НАЗАРЕНКО. Байки Миколи Годованця за сюжетами Езопа	50
Богдан ЧЕРНЮХ. Покарання женихів: фольклорний сюжет в "Одісеї"	59
Маркіян ДОМБРОВСЬКИЙ. Часовий вимір залізного віку в Тібула (I,3,35–50).....	63
Людмила КРАСНОВА. Сакральний пафос й поетика перекладу І.Франка легенди "Бог і Баядера" Й.В.Гете	67
Марія СТЕЦИК, Леся БАРАНСЬКА. Біблійні образи на площинах художніх текстів Ліни Костенко	74
Ганна ІВАНОЧКО. Євангельські притчі першого періоду служіння Спасителя як глибокі духовні істини	84
Дмитрий СИНЯК, Александр ТРУХАНЕНКО Ян Непомуцен Каминский о Рашели	91
Катерина ВАЙЛО. Особливості поетики ранньої прози Генріха Белля	97
Галина ВАРНАЦЬКА. "Миті Буття" у художній прозі Вірджинії Вулф.....	105

Руслана МАНЬКО. Збігнєв Герберт та Генрік Ельзенберг: філософсько-поетичний діалог.....	111
--	-----

РОЗДІЛ III
МОДЕРНІСТСЬКИЙ/ПОСТМОДЕРНІСТСЬКИЙ ДИСКУРС
ЛІТЕРАТУРНОГО ПРОЦЕСУ

Олександр КИЧЕНКО. Проблеми реконструкції у семіотичній інтерпретації Ю.М.Лотмана	120
Петро ІВАНИШИН. Постмодернізм з національно-екзистенціальної перспективи	131
Ігор НАБИТОВИЧ. Руйнація табу: простір субкультур в українській постмодерній прозі.....	145
Леся КРАВЧЕНКО. Основні складові поетики художньої модальності (на прикладі поезії Р.М.Рільке).....	157
Віра МЕНЬОК. Від маргінесів літературознавства до привілейованої дисципліни: про герменевтику перекладу	166
Віра РОМАНИШИН. Окремі аспекти герменевтики часу (Роман Інгарден, Поль Рікер, Гастон Башляр).....	178
Юлія СТЕФАНІВ. “Пломінь часовий і вічний...”: Томас Стернз Еліот про поета-класика	186
Олена КУЦИК, Марія КОЛЕЧКО, Ганна ІВАНОЧКО. Портретна характеристика персонажа як різновид композиційно-мовленнєвої форми “опис”(на матеріалі циклу оповідань І. Тургенєва “Записки охотника”).....	195
Адріана ХИМИНЕЦЬ. Ідеологічно-політичні інтерпретації контекстів драматургії Лесі Українки Юрія Бойка-Блохина	205
Ігор РОЗЛУЦЬКИЙ. Аспекти національно-екзистенціальної проблематики у публіцистиці Миколи Євшана	214
Ірина БУРБАН. Ідея народності Миколи Костомарова в контексті становлення теорії української драми.....	219
Галина ВИШНЕВСЬКА, Стефанія КОМЕНДАНТ. Вогонь як природне явище і багатоликий символ	228

2. Жирмунский В. М. Эпическое сказание об Алпамыше и “Одиссея” Гомера / В. М. Жирмунский // Жирмунский В. М. Сравнительное литературоведение. Восток и Запад.– Л.: Наука, 1979.– С.314-335.
3. Пропп В. Я. Русский героический эпос /Изд. 2 испр./ В.Я.Пропп.– М.: Издательство художественной литературы, 1958. – 603с.
4. Сравнительный указатель сюжетов. Восточнославянская сказка [Электронный ресурс]/ Сост. Бараг Л.Г., Березовский И.П., Кабашников К.П., Новиков Н.В.–[Цит. 2011, 20 вересня].– Режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/folklore/sus/index.htm>.
5. Apthorp M. J. The Obstacles to Telemachus' Return / M. J. Apthorp // The Classical Quaterly.–1980.– Vol. 30/1. – P.1-22.
6. Austin N. Telemachos Polymechanos / Norman Austin // California Studies in Classical Antiquity.–1969.–Vol.2.– P.45-63.
7. Beaton R. Folk Poetry of Modern Greece / Roderick Beaton – Cambridge: Cambridge University Press, 1980.– 229 p.
8. Chadwick N. K., Zhirmunsky V. Oral Epic of Central Asia / Nora K. Chadwick, Victor Zhirmunsky.– Cambridge: Cambridge University Press, 1969.– VII, 371 p.
9. D'Arms E.F., Hulley K.K. The Oresteia-Story in the 'Odyssey'/ E.F.D'Arms, K. Hulley // Transactions and Proceedings of the American Philological Association.– 1946.– Vol. 77. – P. 207-213.
10. de Jong I. A Narratological Commentary on the 'Odyssey'/Irene de Jong.– Cambridge: Cambridge University Press, 2001.– XIX,629 p.
11. Deutschbein M. Studien zur Sagengeschichte Englands. – T.1. Die Wikingersage / Max Deutschbein –Cöthen: Schulze, 1906.– XII, 264 p.

Маркіян ДОМБРОВСЬКИЙ
(Львів)

ЧАСОВИЙ ВИМІР ЗАЛІЗНОГО ВІКУ В ТІБУЛА (I, 3, 35–50)

У статті показуються часові контури образу залізного віку в римського елегіка Альбія Тібула (на матеріалі елегії I, 3, 35–50) і засоби їх окреслення. Показано, що залізний вік у Тібула має два часові варіанти, що перетікають один в одного: образ кінця золотого віку і образ генералізованого сьогодення. Аналізується також динаміка присутності залізного віку в семантичному полі тексту.

Ключові слова: Тібул, залізний вік, хронотоп, образотворча функція граматичної категорії часу.

В системі образного світу Тібула важливе місце займає традиційна міфологічна опозиція золотий – залізний вік. Одне з яскравих місць, де видно типове Тібулове бачення цієї опозиції, маємо в третій елегії першої книги (I, 3, 35–50). Свого часу ми вже звертали до цього місця,

виявляючи специфічні ознаки золотого віку [1]. Тепер же скористаємось ним для аналізу віку залізного.

Отже, в аналізованому фрагменті маємо зіткнення двох образів – золотого і залізного віку: Тібул тікає від теперішності, генералізованої до образу залізного віку в “спогад” про вік золотий, подаючи цей останній за принципом “від супротивного” відносно першого.

У цій статті нас цікавлять часові характеристики залізного віку, які, сподівано, посідають не останнє місце в ідентичності образу одного з віків.

Відразу бачимо, що залізний вік подається як світ, що народжується в міфічному минулому – на зміну зруйнованому золотому вікові – і триває до Тібулового сьогодення.

В минуле залізний вік проектується з потреби втечі за його межі: традиційний мотив початку залізного віку як смерті райського золотого віку дає Тібулові місце власне для втечі в “спогад” про цей рай. Тут, з точки зору часових контурів, ключовим є сполучник *priusquam* (35). Саме він і відповідальний за встановлення між золотим віком і залізним відношення безпосереднього слідування і притім з акцентом на тому, що наступне скасовує попереднє. Той самий сполучник визначає і фокус дальшого викладу (35–48) – маємо золотий вік як протиставлення до залізного, а не навпаки (тому й *priusquam*, а не *postquam*), що відповідає загальному характерові Тібулових рефлексій – ідилія як втеча від анти-ідилії (ідилія як *causa finalis* рефлексій).

В цьому контексті цікаво простежити динаміку глибини втечі від залізного віку. Чи, іншими словами, – динаміку міри присутності залізного віку в візії віку золотого. Найочевидніше вона проявляється на предметному чи тематичному рівні, але, крім того, залишає свій слід і на часовому окресленні залізного віку (чи його співвіднесеності з золотим).

Щоб показати, про що йдеться, подаємо аналізований фрагмент, поділений на 6 сегментів. Поділ відображає динаміку присутності залізного віку: 1-2 – поглиблення втечі в золотий вік, а 3-4 – повернення до залізного.

(1) Золотий вік як ще не залізний

(a)

1.3 35 Quam bene Saturno vivebant rege, **priusquam**

1.3 36 Tellus in longas est patefacta vias!

(b)

1.3 37 **Nondum** caeruleas pinus contempserat undas,

1.3 38 Effusum ventis praebueratque sinum,

- I.3 39 *Nec* vagus ignotis repetens conpendia terris
 I.3 40 *Presserat* externa navita merce ratem.
 (c)
 I.3 41 *Illo non* validus subiit iuga tempore taurus,
 I.3 42 *Non* domito frenos ore momordit equus,
 I.3 43 *Non* domus ulla fores *habuit*, *non* fixus in agris,
 I.3 44 Qui regeret certis finibus arva, lapis.

(2) Золотий вік абсолютно

- I.3 45 *Ipsae mella dabant* quercus, ultroque *ferebant*
 I.3 46 *Obvia securis ubera* lactis oves.

(3) Золотий вік як ще не залізний

- I.3 47 *Non* acies, *non* ira *fuit*, *non* bella, *nec* ensem
 I.3 48 *Inmiti saevus duxerat* arte faber.

(4) Залізний вік

- I.3 49 *Nunc* Iove sub domino caedes et vulnera *semper*,
 I.3 50 *Nunc* mare, *nunc* leti mille repente viae.

В 1a маємо вихідний пункт рефлексій, коли присутні два полюси – залізний вік, від якого думка тікає, але який не пускає надто далеко від себе, і золотий вік, до якого думка тягнеться. В 1b єдиним предметом тексту стає золотий вік, але окреслюється він в цілковитій залежності від моделі залізного, його ствердження будується на запереченні і відштовхуванні від залізного віку. Стосується це і часового окреслення, про яке зараз мова. Якщо в попередньому дистиху відношення між двома членами опозиції виражалось через *priusquam*, яке передбачає присутність в тексті обох протиставлених членів (хоч і з фокусом на *попередньому*), то тут те саме часове відношення виражене через *pondum*, яке відрізняється тим, що при ньому *наступне* ніби еліптується. Тут предметом залишається ніби лише попереднє, але мислиться воно не абсолютно, а власне як *попереднє*, тобто точкою відліку залишається те, що настане як заперечення цього попереднього. Така сама “відсутня присутність” залізного віку як точки відліку підтримана і плюсквамперфектами, які ми бачимо в 1b (*contempserat*, *praebuerat*, *presserat*): відомо, що плюсквамперфект належить до тих часів, що окреслюють час дії відносно іншої дії; і тим самим у ньому завжди присутні контури двох минулих часових площин – до одної він відносить дію свого дієслова, а другу вводить в семантичне поле тексту як точку відліку, відносно якої окреслюється перша.

Два наступні дистихи (1c) показують новий нюанс в окресленні часових відношень. Предметом мови лишається золотий вік. Спосіб його предметного окреслення далі відносний – через протиставлення атрибу-

там залізного віку. Але часове окреслення засвідчує більше занурення в світ цільового предмета (золотого віку) і меншу присутність залізного віку. Ані обставини часу (*illo tempore*), ані граматичний час дієслова (перфекти: *subiit, tomordit, habuit*) вже не мають тої відносності, що була в попередніх рядках. Тут золотий вік окреслюється вже абсолютно (тобто – відносно лише моменту мовлення) – як просто минулість, в цьому окресленні вже нема відштовхування від іншої минулості, від епохи, коли настав залізний вік.

Ці граматичні нюанси мають відчутний образотворчий ефект – вони якраз і відповідальні за ту динаміку занурення в світ ідилійної візії, про яку ми говорили вище. Такі нюанси дуже важливі для розуміння поетичної техніки Тібубла – майстра емоційної деталі, тонких, ледь помітних переливів настрою, майстра, який вміло ховає свою майстерність.

Динаміка занурення на цьому не закінчується. Сегмент 2 показує пік такого занурення. Тут залізний вік взагалі зникає зі свідомості. Він перестає бути пунктом відліку не лише для часового окреслення, але і для предметного теж: вперше малюється ствердна абсолютна картина – Тібул бачить, що було в золотому віці, а не чого ще не було.

Проте вже наступний дистих (сегмент 3) відновлює присутність залізного віку. Повертається заперечний принцип опису, і знову бачимо плюсквамперфект (*duxerat*), притому показово, що цього разу граматична категорія – єдиний інструмент введення “відлікової” часової площини: в сегменті 1b плюсквамперфекти супроводжували часовий індикатор з таким самим “відносним” значенням (*nondum*), а цього разу маємо лише плюсквамперфект без додаткової часової індикації (*nec duxerat*). Це виразний приклад того, як, здавалось би, суто граматичні засоби мають важливу образотворчу функцію, відповідаючи за тонкі нюанси настроєвих перемін.

Нарешті останній сегмент повертає свідомість повністю до сучасного (*nunc*) залізного віку. А наступні рядки (*Parce pater...*) знімають навіть генералізацію залізного віку: замість абстрактного узагальненого нарікання ми повертаємося в конкретне, приватне Тібулове скрутне становище, чим викінчується звична хвиля Тібулових настроєперемін: від усвідомлення реальності до втечі від неї через чимраз більше занурення в ідилію і далі знову до повернення до реальності, але в гострішому її переживанні.

Отже, щойно ми побачили, яке часове окреслення має в аналізованому місці образ залізного віку. Це світ, який починається в далекому міфічному минулому кінцем золотого віку і триває дотепер. Притому (ми цей момент оминули в попередньому викладі) тепер його влада все-

охопна (*semper*). Варто наголосити, що на обох “кінцях” важливим є власне його узалежнення від сусідніх образів: минулість залізного віку обов’язково йде в контексті мотиву смерті золотого віку, а теперішність – як генералізація конкретної Тібулової скрутної ситуації. На предметному рівні домінування тих чи інших його атрибутів визначається актуальністю того чи іншого “сусіднього” образу. Тобто, залежно від того, чи більше рефлексія занурена в візію золотого віку, чи в усвідомлення даного моменту – залізний вік має проакцентовані відповідні інші свої риси.

Література

1. Домбровський М. Золотий вік і образ межі у Тібула / М. Домбровський // Іноземна філологія. Український науковий збірник. – 2010. Вип. 122. – С. 250-254.

Людмила КРАСНОВА
(Дрогобич)

САКРАЛЬНИЙ ПАФОС Й ПОЕТИКА ПЕРЕКЛАДУ І. ФРАНКА ЛЕГЕНДИ “БОГ І БАЯДЕРА” Й. В. ГЕТЕ

Серед численних Франкових перекладів з різних літератур привертають увагу переклади з німецької літератури, особливо Й. В. Гете, зокрема “Фауст”, а також твори романтичного забарвлення, як “Бог і баядера”, “Наречена з Корінфу”, “Герман і Доротея”. Індійську легенду “Der Gott und die Bajadere” І. Франко надрукував у журналі “Світ” (1882 р., №1).

Красива й поетична легенда приваблювала перекладача оживленням Бога, його “людськістю”, наближенням до земного з усіма його проявами. Бог, буваючи на землі, серед людей, вивчаючи їхнє життя, якимось зустрівся з баядеркою й покохав її так, як люблять живі люди (*Profanum*) й викликав у неї також велике кохання до земного легеня.

У перекладі І. Франко ретельно зберігає усі елементи віршованого характеру: строфіку, метр, кількість складів у версі, римування, хоча тут бувають деякі відхилення від оригіналу. На відміну від “Фауста”, який був створений ямбом, легенда – це хореїчний твір. Кидається в очі зміна строфічної будови легенди у перекладі. У Гете – октави чергуються з терцинами: 9 октав і 9 терцин. У перекладі строфіку змінено: 4 октави, 10 катренів і 9 терцин.

Перша октава за формою є два катрени з перехресним римуванням. Те саме й у Франка. Сакральна тема розпочинається з першого версу, з

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**КЛАСИЧНА СПАДЩИНА
Й СУЧАСНИЙ
ЛІТЕРАТУРНИЙ ПРОЦЕС**

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ, ПРИСВЯЧЕНОЇ 70-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ДОЦЕНТА КАФЕДРИ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ
МИРОНА ІВАНОВИЧА БОРЕЦЬКОГО
(Дрогобич, 27-28 вересня 2011 р.)

**Редактор-упорядник
В. Зварич**

**Макетування та верстка
В. Герман**

**Дизайн обкладинки
О. Лазебний**

Здано до набору 12.02.2012 р. Підписано до друку 22.03.2012 р.
Гарнітура Times. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 13,95. Зам. № 375
Наклад 100 примірників

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи Серія ДК № 2509 від 30.05.2006 р.

Друк ПП «ПОСВІТ»
Адреса: вул. І. Мазепи, 7, м. Дрогобич, 82100 Україна
тел. факс (03244) 2-23-35, тел.: 3-38-50, 2-23-76.
E-mail: posvit_druk@mail.ru